

Изследване процесите за отлагане на електролитните желязо-никелово-кобалтово-манганови покрития

Пламен Кангалов, Евгени Драголов

The research determines the influence of the following parameters: Nickel, Cobalt and Manganese salts concentration in the chloride electrolyte, the cathode-anode factor of asymmetric currency, average cathode density of the currency and the temperature of the electrolyte on the multi-component electrolytic coating alloys.

The study of the changes in the composition of iron-nickel-cobalt-manganese coatings allows the clarification of the character and specifications of composing the electrolytic alloy

Key words: electrolysis, coating, alloys, repair

ВЪВЕДЕНИЕ

При възстановяване на износени детайли от земеделската и автотракторна техника, чрез многокомпонентни електролитни покрития, производителността на избрания процес е един от най-важните показатели за неговата икономическа ефективност [1,2].

Производителността на процесите при електрохимично отлагане на металите се определя основно от фактора плътност на тока.

Изучаването на измененията в състава на желязо-никелово-кобалтово-мангановите покрития ще позволи да се изясни характерът и особеностите при образуването на електролитната сплав.

Целта на настоящото изследване е да се установи влиянието на параметрите: концентрация на солите, катодно-анодния показател и средната катодна плътност на тока върху електролизата при отлагането на никел, кобалт и манган в желязо-никелово-кобалтово-мангановата сплав.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Формирането на желязо-никелово-кобалтово-манганово покритие от смесен електролит със състав: HCl, FeCl₂·4H₂O, NiCl₂·4H₂O, CoCl₂·4H₂O и MnCl₂·6H₂O/табл.1/

След направено литературно изследване съм избрал следния състав на електролита:

Таблица 1

Състав на електролита	FeCl ₂ ·4H ₂ O	NiCl ₂ ·4H ₂ O	CoCl ₂ ·4H ₂ O	MnCl ₂ ·6H ₂ O	pH
№1	300g/l	10g/l	10g/l	10g/l	0,8
№2	300g/l	30g/l	30g/l	30g/l	0,8

Корекцията върху съдържанието на никеловия, кобалтовия и мангановия хлорид в електролита се извършва периодически по данни от химическия анализ чрез добавяне на съответното количество концентрирани разтвори от манганов, кобалтов и никелов хлорид.

Асиметричният променлив ток е с честота 50Hz, при което протичат следните процеси:

- отлагане на електролитна сплав през катодния полупериод;
- разтваряне на част от образувалата се електролитна сплав през анодния период.

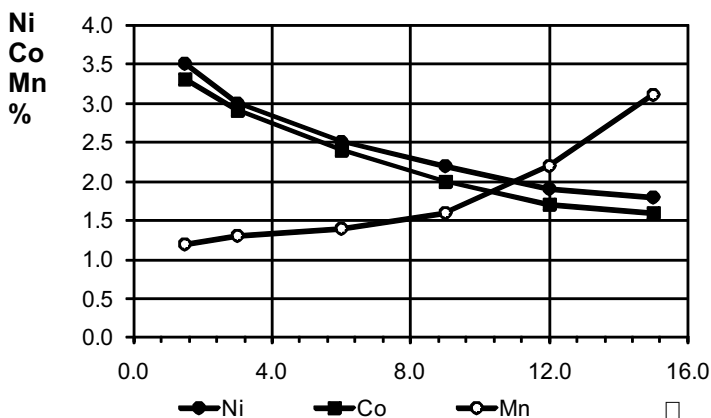
При изследването е използван тиристорен източник за синусодален асиметричен променлив ток.

При изследването са използвани цилиндрични образци от Стомана 40X с диаметър 10 mm и обща площ на покритието 0,01m².

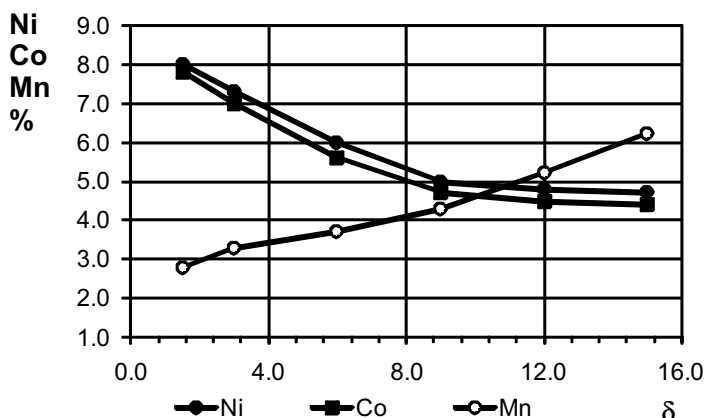
Съдържанието на Fe, Ni, Co и Mn в композиционното покритие се определя по метода на рентгеноспектралния анализ. Същият се извършва с помощта на рентгенова микросонда тип EDS-system на фирмата Tracor-USA, снабдена със силициев детектор и берилиево прозорче. Получените резултати се обработват и изобразяват в графичен вид с помощта на компютърна система. Времето за експонация е 60s, ускоряващото напрежение е 40 kV, а ъгълът на наклона на изследване -30°. Информацията се получава от площ с размери 2,5x10µm, като се отчитат пиковите на интервалните интензитети по линията $K\alpha_{Fe}$, $K\alpha_{Ni}$, $K\alpha_{Co}$, $K\alpha_{Mn}$.

Както показват изследванията /фиг.1 и фиг.2/ съставът на желязно-никелово-кобалтово-мангановия композиционен слой значително се влияе от формата на асиметричния променлив ток, определяща се от величината β при постоянна средна катодна плътност на тока Dk^{cp} .

Катодно-анодният показател β показва отношението на стойността на катодния ток- I_k към стойността на анодния ток - I_a

Фиг.1 Зависимост на съдържанието на никел,кобалт и манган в многокомпонентното покритие от величината на катодно-анодния показател и състав на електролит №1 при $Dk^{cp} = 3,5 \text{ kA/m}^2$; $T=333K$

Фиг.2 Зависимост на съдържанието на никел,кобалт и манган в многокомпонентното покритие от величината на катодно-анодния показател и състав на електролит №2 при $Dk^{cp} = 3,5 \text{ kA/m}^2$; $T=333K$

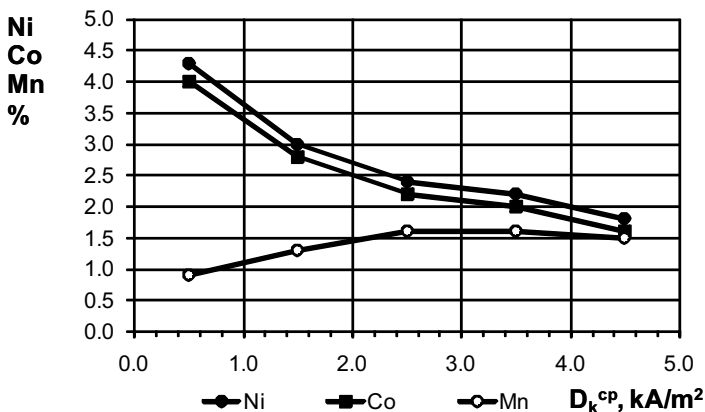
Съдържанието на никел в покритието непрекъснато се увеличава с намаляването на катодно-анодния показател β от 15 до 1,5 при това абсолютното увеличаване протича по-бързо в електролит с повишена концентрация на никелов хлорид /фиг. 1 и фиг.2/.

При намаляване на β в границите на големите значения от 14,5 до 9 , се извършва незначително обогатяване на слоя с никел. При по нататъшното намаляване на β от 9 до 1,5 съдържанието на никела рязко нараства и при $\beta = 1,5$ превишава с повече от 2,5 пъти на никела спрямо $\beta = 15$ /фиг. 1 и фиг.2/.

По подобен начин при намаляване на β непрекъснато се увеличава съдържанието на кобалт в сплавта и при $\beta=1,5$ то е близо 8% при електролит №2/фиг.2/, а при електролит №1-3,4%./фиг.1/

Съдържанието на манган в многокомпонентното покритие се увеличава с повишаването на катодно-анодния показател β от 1,5 до 15 , при това абсолютно увеличаване се постига при електролит с повишена концентрация на мангановия хлорид /фиг. 1 и фиг.2/.

При повишаване на β в границите на малките значения от 1,5 до 6 се извършва незначително обогатяване на слоя с манган. При по нататъшното увеличаване на β от 6 до 15 , съдържанието на мангана нараства рязко и при β равно на 15 превишава с повече от 2 процента на мангана при $\beta = 6$.

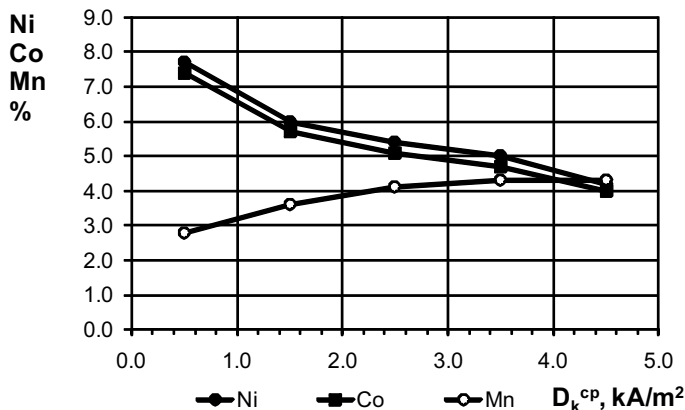

Фиг.3 Зависимост на съдържанието на никел,кобалт и манган в многокомпонентното покритие от средната катодна плътност на тока и състав на електролит №1 при $\beta=9$; $T=333K$

Средната катодна плътност на тока D_k^{cp} , също оказва значително влияние върху съдържанието на никела в покритието особено в областта на малките значения / до $2,5 kA/m^2$ / и по – малко изменя състава на сплавта при големите значения / до $4,5 kA/m^2$ /фиг.3 и фиг.4/.

При малки показания на D_k^{cp} , покритието значително се обогатява с никел и кобалт, поради по-ниските потенциали / $Ni=-0,25$ и $Co=-0,277V$ /. Увеличената плътност на тока води към рязко снижаване на съдържанието на никел и кобалт в покритието в областите на значенията $>3,5 kA/m^2$ за електролит №1 и $>2,5 kA/m^2$ за електролит №2. Растежът на D_k^{cp} , по-високо от указаните значения води към по-нататъшно обедняване на електролитното покритие на никел и кобалт. Тук влиянието на плътността на тока е по-незначително.

Средната катодна плътност на тока D_k^{cp} / фиг.3 и фиг.4/ оказва значително влияние и върху съдържанието на манган в електролитното покритие, което се увеличава до $2,5 \text{ kA/m}^2$ и по-малко изменя състава на сплавта над $3,5 \text{ kA/m}^2$. Ниската плътност на тока води до рязко снижаване на съдържанието на манган в многокомпонентното покритие.

Фиг.4 Зависимост на съдържанието на никел,кобалт и манган в многокомпонентното покритие от средната катодна плътност на тока и състав на електролит №2 при $\beta=9$; $T=333\text{K}$

От извършеното експериментално изследване беше определено влиянието на основните параметри: концентрация на солите, катодно-анодния показател на асиметричния ток, средната катодна плътност на тока и температурата на електролита върху електролизата при отлагането на никел,кобалт и манган в желязно–никелово–кобалтово–мангановата сплав. Това е от изключителна важност при определяне на точните режими на електролизата при разработване на технологическия процес за възстановяване на детайлите от земеделската и автотракторна техника.

ИЗВОДИ

1.С намаляване на катодно-анодния показател се увеличава концентрацията на никел и кобалт в сплавта и се намалява концентрацията на манган и при двата електролита.

2.Увеличаването на никел и кобалт в сплавта с намаляване на катодно-анодния показател и в двата електролита е еквиливантно.

3.С увеличаване на средната катодна плътност на тока концентрацията на никел и кобалт в сплавта намалява и в двата електролита,като скоростта на изменение е по-голяма при малките плътности от $0,5$ до $2,5 \text{ kA/m}^2$.

4.С увеличаване на средната катодна плътност на тока концентрацията на манган се увеличава,като след $2,5 \text{ kA/m}^2$ зависимостта има насищане.

ЛИТЕРАТУРА

1. Мелков М.П., Условия получения и свойства железо-никелевых покрытий, кн. Структура и механические свойства электролитических покрытий, Тольяти, 1979
2. Стойков С.Н., Стоянов А.С., Възстановяване на детайлите чрез пожелезяване, Русе, 1988

ЗА КОНТАКТИ:

доц. д-р инж. Пламен Ганчев Кангалов – Русенски университет “Ангел Кънчев”,
катедра “Ремонт, надеждност и химични технологии”, тел. +359 (82) 888 – 701,
e_mail: kangalov@uni-ruse.bg

инж. Евгени Драголов Драголов, ПГЕ „А.С. Попов”- гр. В. Търново, сл. тел. +359 (62)
644-971, e_mail: edragolov@yahoo.com

Докладът е рецензиран.